

Сандра Р. Милановић
Ивана М. Милић
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини
Катедра за дидактичко-методичке науке

УДК 37.018.43
355.233.2:796/799:616-036.21
7.071.5:616-036.21
DOI 10.46793/Uzdanica19.2.279M
Оригинални научни рад
Примљен: 1. октобар 2022.
Прихваћен: 16. децембар 2022.

ИЗАЗОВИ ОНЛАЈН-ОКРУЖЕЊА У НАСТАВИ ФИЗИЧКОГ И МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА¹

Айспиракџи: У раду су представљене промене у систему универзитетског образовања, до којих је у периоду пандемије ковида 19 дошло у планирању, организацији и реализацији појединих наставних садржаја и активности два различита предмета, Методике музичког васпитања и Методике физичког васпитања. У циљу успешног трансфера знања у светлу актуелних друштвених околности, прелазак на онлајн или комбиновану наставу представљао је изазов како за универзитетске професоре наведених предмета, тако и за студенте. Један од значајних аспеката у подизању квалитета универзитетске наставе је правремена идентификација и анализа насталих проблема, а потом детерминација смерница иновирања наставног процеса у циљу превазилажења криза.

Стога смо предмет нашег рада усмерили на испитивање квалитета онлајн-наставе у време пандемије ковида 19, са циљем да утврдимо ставове студената Факултета педагошких наука у Јагодини о квалитету онлајн-наставе, како бисмо истакли њене предности и установили недостатке. Резултати нашег истраживања су потврдили да су путем онлајн-наставе студенти у довољној мери оспособљени за професију којом ће се бавити, као и да су примењиване платформе и алати и студентима и професорима олакшали рад и пружили брже повратне информације. Имплицирали смо имплементацију елемената онлајн-наставе као модела осавремењивања универзитетског образовног система у контексту развоја дигиталних компетенција свих учесника и студентског напредовања.

Кључне речи: онлајн-настава, пандемија ковида 19, физичко васпитање, музичко васпитање, квалитет универзитетске наставе.

УВОД

Околности у васпитно-образовном систему, настале услед пандемије вируса ковид 19 од марта 2020. године, поставиле су и пред универзитетске професоре низ професионалних изазова. Један од примарних захтева је био

¹ Рад је настао као резултат истраживања у оквиру билатералног пројекта „Кризe, изазови и савремени образовни систем”, који реализују Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу (Србија) и Филозофски факултет Универзитета Црне Горе (Црна Гора) (2021–2023).

да се сагледају реални капацитети система, професионалне компетенције професора (стручне, информационо-технолошке, педагошке вредности), потом да се направи увид и препознају тренутни проблеми и на крају понуде адекватна решења. Одређене земље су у сврху иновирања процеса учења и поучавања, као и учења на даљину у актуелним друштвеним околностима (Елис, Стедмен, Мао 2020; Хуанг и др. 2020; Сепулведа-Ескобар, Морисон 2020), употребиле искуства стечена у новонасталој ситуацији за презентовање примера добре праксе, за представљање смерница и издавање практикума ради отклањања недостатака који су препознати, те олакшавања превазилажења проблема у реализацији наставе. Преласком наставе на онлајн-формат током пандемије, задовољство студената наставом као и мотивација за учење значајно су се смањили (Минс, Неислер 2020). Такође, у неким каснијим истраживањима, аутори су изнели ставове студената који сматрају да су путем онлајн-наставе у довољној мери оспособљени за решавање проблема, тимски рад, креативно изражавање и стварање у новонасталим условима (Копас-Вукашиновић, Михајловић, Миљковић 2021). У истраживањима у оквиру области методике наставе српског језика и књижевности и наставе природе и друштва већина анкетираних студената изнела је став да је задовољна начином организације и реализацијом онлајн-наставе, те да ништа не треба мењати (Димитријевић, Голубовић-Илић, Станојевић 2021). Студенти су свесни да неминовно долази до инкорпорације одређених новина и промена у универзитетском образовању и да су међупредметне компетенције на глобалном нивоу идентификоване као један од предуслова за обезбеђивање квалитета образовног рада у 21. веку (Милић, Младеновић, Спасић 2020). Неопходно је студенте подстаћи и охрабрити да успешно одговоре изазовима и иновацијама како би задовољили захтеве квалитетног образовања. У контексту универзитетске наставе, то подразумева стручног, инвентивног професора, који познаје савремена методичка стремљења и који је спреман да се прилагоди кризама и изазовима савременог образовања и кроз наставну праксу доприне бољем усвајању садржаја и поимању феномена појединачних области од стране студената и развијању њихових општих и специфичних предметних и међупредметних компетенција. Степен промене улоге универзитетског професора, његова компетентност у примени информационих технологија у образовању, као и даље усаглашавање наставних планова и програма са европским стандардима и примена свих расположивих ресурса у постизању знању оријентисаних чланова друштва, директно утиче на подизање квалитета и ефикасности универзитетске наставе уопште (Закон о основама система образовања и васпитања 2017).

ИЗАЗОВИ У ИЗМЕЊЕНОМ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ОКРУЖЕЊУ

Традиционално оријентисана универзитетска настава подразумева излагање, објашњавање, дискусију, тумачење, рад и вежбе студената у групама и њихово активно укључивање у наставни процес, док савремено оријентисана универзитетска настава подразумева, поред свега наведеног, укључивање информационих технологија и предавања путем интернета (Бранковић и др. 2005, према: Богичевић 2009). Међутим, пандемијски услови унели су измене у наставу оријентисану у оба правца, пре свега изменивши сам наставни процес, а потом и положај и улогу учесника у настави. Измењено окружење захтевало је универзитетског професора који „није више само оцењивач и преносилац информација, већ постаје управљач и регулатор тока информација, организатор и водитељ целокупног процеса усвајања знања” (Богичевић 2009: 49). Организационе промене које су током трајања пандемије уведене у васпитно-образовне установе условиле су седентарно понашање, појаву симптома депресије, страха, зависности од паметних телефона и свеле физичку активност на минимум (Ванг, Ли 2022). Резултати појединих истраживања показали су да се због пандемије употреба музике у свакодневном животу променила и да је углавном коришћена у сврху регулације расположења, при чему су констатоване промене у понашању учесника истраживања (и повећање и смањење музичког ангажовања током пандемије). Мали број учесника је описао негативне емоционалне реакције на музику, али је, такође, већина пријавила и различите нивое анксиозности (Карлсон и др. 2021).

Из тог разлога, образовно окружење у универзитетској настави није остало недодирљиво, јер се у једном периоду из физкултурних сала и музичких кабинета у потпуности прешло у *camere* (собе). Међутим, то није подразумевало камерно музицирање у собама, нити било какве велике могућности извођења музике и кореографских поставки, већ дуготрајно седење испред рачунара и праћење онлајн-наставе. Све наведено је изискивало преобликовање дотадашње институционалне структуре, брзу трансформацију окружења и наставу која ће бити усмерена на студента (Бошкић, Хаускнехт 2021).

Због непостојања ранијих сличних искустава, начин реализације наставе у великој мери зависио је од организационих и професионалних компетенција самих професора. Неминовна је била употреба многих алата за комуникацију са студентима, потом примена разних платформи за реализацију онлајн-наставе и коришћење разноврсних ресурса да би студентима били презентовани и приближени предвиђени предметни садржаји у условима наставе на даљину. Универзитетски професори, као и учитељи и наставници, „најинтензивније су користили текстуалне материјале са додатним садржајима за учење и објашњењима, за које претпостављамо да су најближи и њиховом и ученичком претходном образовном искуству” (Ђорђевић, Цвијетић,

Дамјановић 2021: 100). Међутим, специфичности садржаја Методике музичког васпитања и Методике физичког васпитања захтевају иновативније или комбиноване приступе организацији садржаја и реализацији наставе.

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

На глобалном нивоу, васпитно-образовни систем је због пандемије вируса ковид 19 претрпео корените промене. Увођење ванредног стања од марта 2020. године условило је затварање многих институција у оквиру високог образовања, чиме је било погођено готово 90% светске популације студената (УН 2020). У циљу обезбеђивања наставка академске 2019/2020. године, образовне институције развиле су модел онлајн-образовања, чиме се остварила политика „ометених учионица, неометане наставе” (Хуанг и др. 2020), те се тако закорачило у нову еру електронског учења (Анвар и др. 2021). Пред све учеснике високог образовања постављен је нови захтев, потпуно различит од досадашњих захтева у оквиру традиционалне реализације наставе – прелазак на онлајн-наставу, а потом и комбиновану наставу. Било је потребно обучити наставнике и студенте за овакву форму рада, пружити им подршку и дати упутства за употребу дигиталних алата и различитих платформи (*Moodle, Zoom, Google Classroom, YouTube, Viber, WhatsApp* и др.) за реализацију онлајн-наставе и комбиноване наставе. Узевши у обзир да бројни фактори, као и друштвено-економски услови, одређују стање образовног сектора (Стаматовић, Милошевић 2017), подршка информатичке службе факултета за професоре и студенте била је од великог значаја. У веома кратком временском року, готово преко ноћи, било је потребно обезбедити неометан рад у кућним условима како за професоре, тако и за студенте. Највећи изазов је био како обезбедити да студенти прате практичне активности у оквиру наставе Физичког и Музичког васпитања. За реализацију онлајн-наставе Физичког васпитања било је потребно обезбедити простор, погодно кућно окружење или боравак у природи, а при комбинованом моделу наставе омогућити и доступност физкултурне сале, док је за Музичко васпитање било неопходно обезбедити простор звучно изолован (без буке и спољашњих аудитивних ометања), у смислу да реализација овог предмета тече неометано. Примарни разлог за обезбеђивање оваквог окружења за реализацију садржаја обе области јесте неопходност коришћења аудио и визуелних записа како би се постигао што виши квалитет онлајн-наставе. Управо због специфичности оба предмета, у овом случају онлајн-настава није подразумевала само презентовање материјала и излагање професора, већ и алате за интеракцију и комуникацију, заједнички рад, самостални рад студената, вођење дискусије, менторисање и размену материјала за рад.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања је квалитет онлајн-наставе у време пандемије ковида 19, на Факултету педагошких наука у Јагодини.

У оквиру предмета истраживања, циљ је био да утврдимо ставове студената четврте године основних академских студија Факултета педагошких наука у Јагодини о квалитету онлајн-наставе у време пандемије, како бисмо са аспекта организације и реализације наставних активности из области музичког и физичког васпитања утврдили предности и недостатке онлајн-наставе, а потом искористили позитивне стране онлајн-наставе (предности) и избегли негативне (недостатке).

У сврху истраживања формулисали смо следеће истраживачке задатке: 1) утврдити које су платформе коришћене за реализацију онлајн-наставе; 2) утврдити која су средства примењивана приликом реализације онлајн-наставе; 3) на основу ставова студената утврдити предности и недостатке онлајн-наставе; 4) испитати ставове студената о квалитету онлајн-наставе, успешности у учењу, успешности у стицању и могућности преношења знања и вештина путем онлајн-наставе.

Истраживање је обављено у мају 2021. године на Факултету педагошких наука у Јагодини, при чему су намерни узорак чинили студенти четврте године основних академских студија Факултета педагошких наука у Јагодини, смер Васпитач у предшколским установама ($N = 50$). За прикупљање података примењена је техника анкетирања. Анкетирање је било анонимно, питања полузатвореног типа, са понуђеним одговорима за процену квалитета онлајн-наставе кроз изношење ставова о онлајн-настави. У теоријском делу коришћена је дескриптивна метода, а у емпиријском делу статистичка. Истраживање је квантитативног карактера. Добијени подаци представљени су табеларно, а обрађени су статистичким пакетом *SPSS for Windows*, где је приказана стандардна девијација и аритметичка средина.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У току трајања пандемије вируса ковид 19, студентима Факултета педагошких наука у Јагодини су путем онлајн-наставе презентовани садржаји свих предмета, па тако и садржаји Физичког и Музичког васпитања. Стога смо истраживање квалитета онлајн-наставе, као и њене предности и недостатке, засновали на перцепцији студената, анализирајући њихове ставове. На почетку смо анализирали заступљеност онлајн-наставе у оквиру реализације Физичког и Музичког васпитања (Табела 1) и платформи и алата који су коришћени за време реализације онлајн-наставе (Табела 2).

Табела 1. Заступљеност онлајн-наставе

У потпуности	46%
Већим делом	32%
У истој мери као уживо (при комбинованој настави)	17,9%
У мањој мери (при комбинованој настави)	4,1%
Нимало	0%

На основу добијених резултата констатовали смо да је највећи број студената одговорио да је током пандемије ковида 19 доминирала онлајн-настава, и то 46% „у потпуности” и 32% „већим делом”, док је мањи број студената, 17,9%, одговорио „у истој мери као уживо”. Ови параметри указују на висок ниво заступљености онлајн-наставе, што је очекивано посебно у периоду потпуне обуставе инвиво наставе.

Табела 2. Платформе које су коришћене за онлајн-наставу

<i>Moodle</i>	31,7%
<i>Zoom</i>	25,0%
<i>YouTube</i>	22,5%
<i>e-mail</i>	10,5%
Друго	10,3%

Највише је примењивана *Moodle* платформа (31,7%), затим *Zoom* (25,0%), *YouTube* (22,5%), *e-mail* (10,5%) и „друго” (10,3%), где спадају апликације *WhatsApp* и *Viber*, које су студенти користили ради брже комуникације са предметним професорима, као и у размењивању краћих видео-записа у сврху провере и консултовања (свирање и певање на инструменту, извођење бројалице, извођење музичке игре, правилно извођење вежби обликовања, одређених кореографија и сл.). Платформе *Moodle* и *Zoom* су наменски направљене за реализацију наставе и образовање ученика и студената на даљину, па не изненађује висок проценат њихове заступљености, посебно у време потпуне обуставе инвиво наставе. Наведене платформе и остали алати омогућили су интеракцију и квалитетнију двосмерну комуникацију на релацији професор–студент и студент–студент, у виду писане и усмене комуникације, видео-конференције, размене задатака и аудио-визуелних записа. Студенти су, такође, посредством *YouTube* сервиса постављали краће клипове, који су потом анализирани и вредновани од стране професора. Платформе које су највише коришћене за реализацију онлајн-наставе садрже и додатне алате за евалуацију рада студената, као и за проверу постављених задатака и писмену проверу путем тестова.

Табела 3. Средства онлајн-наставе

Презентације и текстови	23,9%
Уживо предавања	18,1%
Снимак предавања	17,6%
Писмена комуникација	17,4%
Аутоматизовани тестови	10,2%
Аудио-визуелни материјали	10,8%
Друго (семинарски рад, есеји, пројекти)	2%

Студенти су највише вредновали презентације и текстове, уживо предавања, снимке предавања и писмену комуникацију. Најмање су вредновали семинарске радове, есеје и пројекте. Аутоматизовани тестови који су се користили за процену знања студената више су помагали професорима, олакшавајући им прегледање и праћење рада студената, при чему су студенти имали бржу повратну информацију о својим постигнућима. Аудио-визуелни материјали, иако сматрамо да су значајни у раду, обухватају тек 3,8%, што је у односу на остала средства значајно мање. Сва наведена средства онлајн-наставе коришћена су као извор знања за време пандемије.

О квалитету онлајн-наставе студенти су се изјашњавали одговарајући на три ајтема који су чинили скалу квалитета, а добили смо је израчунавањем аритметичке средине.

Табела 4. Квалитет онлајн-наставе

Скала квалитета онлајн-наставе	AM	SD
Онлајн-настава омогућава да студенти успешно уче	3,08	1,39
Студенти стичу потребна знања и вештине које су им неопходне у даљем раду	3,57	1,36
Социјалне, физичке, културне, музичке и интелектуалне вештине се успешно преносе онлајн-наставом	2,85	1,39
Укупно	3,16	1,19

Легенда: AM – Arithmetic Mean, SD – Standard Deviation

На основу података изнетих у Табели 4 можемо да закључимо да студенти сматрају да је квалитет онлајн-наставе делимичан, при чему највише вреднују оспособљеност за даљи рад, те да путем модела онлајн-наставе у довољној мери стичу знања која су им неопходна за професију којом ће се бавити. Студенти износе ставове да путем онлајн-наставе у довољној мери стичу вештине које су им потребне за брже превазилажење и решавање проблема и креативно стварање у новонасталим условима. Последња тврдња у Табели 4 од стране студената оцењена је најниже, из чега можемо закључити да им онлајн-настава не омогућава социјализацију, друштвени, културни и

уметнички живот у контексту универзитетског школовања. У оваквим тврдњама уочавамо зрелост и увиђање значаја комуникације и интеракције за њихову будућу професију, што им онлајн-настава не омогућава.

У Табели 5 представљене су предности онлајн-наставе у време пандемије, које се огледају пре свега у томе што студенти могу да прате наставу са удаљености, имају бољу организацију и могућност корекције постављених захтева и тиме потпуније испуњавање предиспитних обавеза, доступност литературе и материјала за учење у сваком тренутку, комфор код куће и мање излагање финансијским трошковима (посебно студенти који живе у другим градовима, удаљеним или руралним пределима), више слободног времена код куће, које може бити квалитетно искоришћено са члановима породице.

Табела 5. Предности онлајн-наставе

Предности онлајн-наставе	Проценти
Присуство на удаљености (настава на даљину)	29%
Могућност корекције наставних захтева и испуњавање обавеза	11,5%
Доступност литературе и материјала за учење	17,5%
Мањи трошкови	15%
Боља организација времена	9,2%
Вишак слободног времена	2,3%
Комфор код куће	15,5%

Недостатке онлајн-наставе можемо да видимо у Табели 6. Студенти су најчешће истицали недовољан директни контакт, живу реч, као и недостатак друштвеног и културно-уметничког живота, који остварују не само кроз наставни процес, него и кроз разне облике ваннаставних активности и јавних манифестација на факултету (Дан факултета, хор, оркестар, јавни часови, музички квизови, секције, такмичења, Учитељијада, Куп ректора). Следећи недостатак се односи на практичну наставу и активности физичког и музичког васпитања – студенти нису имали могућност интеракције са децом кроз праксу, чиме је изостала реакција деце и повратна информација. Такође, жива реч и директна комуникација са професором један је од доминантних недостатака, јер поједине задатке студенти нису успевали да у потпуности самостално савладају, те су им подстицање, мотивација и подршка од стране професора били неопходни како би њихове вештине и способности достигле највиши ниво. Сметње у сигналу, лоша интернет веза и нестанак струје су такође недостаци онлајн-наставе, а понекад и неадекватни услови код куће. За неометани ток онлајн-наставе неопходна је опрема – рачунар или лаптоп, камера, звучници, а често нису сви били у могућности да је обезбеде, што упућује на још један недостатак онлајн-наставе.

Табела 6. Недостаци онлајн-наставе

Недостаци онлајн-наставе	Проценти
Недостатак директног контакта	29%
Немогућност извођења практичне наставе / активности у настави физичког и музичког васпитања	20%
Сметње у интернет вези	15%
Незадовољавајући услови код куће	10%
Недостатак друштвеног живота, као и разних облика јавних манифестација на факултету	26%

ЗАКЉУЧАК

На основу анализе добијених података можемо закључити да је модел онлајн-наставе у време пандемије био примаран начин реализације наставе и то, углавном, посредством *Moodle* и *Zoom* платформи. Учесници васпитно-образовног процеса користили су мноштво доступних ресурса како би квалитет наставе био обезбеђен.

Као предност онлајн-наставе студенти су истакли могућност праћења наставе на даљину, а као главни недостатак непостојање директног контакта и живе речи, као и невербалне комуникације која је суштински део реаговања сваког појединца. Овај модел наставе утицао је на проналажење занимљивијих и разноврснијих начина приближавања градива студентима ради подстицања групне мотивисаности.

Иако постоје сегменти у оквиру садржаја појединачних предмета који могу бити подједнако успешно реализовани и путем онлајн-наставе и путем традиционалне контактне наставе, морамо истаћи да овакав вид реализације методичке наставе може бити само део или помоћно средство, за одређене сегменте, теме рада и да жива реч и интеракција са студентима не сме бити запостављена или потпуно искључена, посебно када говоримо о активностима извођења музике (свирање и певање песама, извођење бројалица и музичких игара, свирање на Орфовом инструментарију) или о стицању моторичких, физичких способности и кондиције у оквиру физичких активности. Недостатак контакта, опипљивих средстава, музичких инструмената и реквизита (лопте, вијаче и справе) велики је проблем у реализацији ове две области рада.

Ипак, са аспекта стицања дигиталних компетенција, модел онлајн-наставе показао је добре резултате и брзу адаптацију професора и студената. Добијене резултате можемо сагледати као полазну основу у циљу унапређења и осавремењивања традиционалне универзитетске наставе и подизања

њеног квалитета. Све досадашње промене утицале су и на универзитетске професоре, које је стручна јавност у свему посматрала као узоре. Од њих се очекује да поседују основна информатичка знања за успостављање комуникације у виртуелном окружењу, те да припремају наставни материјал помоћу апликативних софтвера, поштујући етику и безбедност у онлајн-окружењу. Стога је неопходно улагати у даљу едукацију професора, али и студената, у примени савремених информационо-комуникационих технологија. Зато да нас студентска перцепција наставног процеса представља веома битан извор за добијање повратних информација, који значајно може допринети унапређивању квалитета наставног рада и услова студирања на високошколским институцијама (Јевремов, Лунгулов, Динић 2016). Поред идентификованих недостатака онлајн-наставе, добијене резултате можемо сагледати као смерницу за даља теоријска истраживања, разумевање и имплементацију елемената овог модела наставе у редовну наставу у циљу њеног унапређења (Вучетић, Васојевић, Кирин 2020). У прилог томе иду резултати истраживања, где се више од половине студената-испитаника изјаснило да је сагласно са предлогом да, у постпандемијском периоду, може бити од користи један део часова методичких предмета реализовати у онлајн-формату (Димитријевић, Голубовић-Илић, Станојевић 2021).

ЛИТЕРАТУРА

Анвар, Мансур, Фајсал, Кан (2021): A. Anwar, H., Mansoor, D. Faisal, H. Saeed Khan, E-Learning amid the COVID-19 Lockdown: Standpoint of Medical and Dental Undergraduates, *Pakistan Journal of Medical Studies*, 37(1), 217–222. doi: <https://doi.org/10.12669/pjms.37.1.3124>.

Блашковић, Кулиш (2017): J. Blašković, A. Kuliš, Preschool Children's Reactions to Active Music Listening through Movement, Visual Arts and Verbal Expression, *Croatian Journal of Education*, Vol. 19, Sp. Ed. No. 3/2017, Zagreb: University of Zagreb, Faculty of Teacher Education, 273–292.

Богичевић (2009): Д. Богичевић, Интерактивна настава као иновативни модел универзитетског предавања, *Иновације у настави*, XXII/2, 42–52.

Бошкић, Хаускхнехт (2021): N. Boskic, S. Hausknecht, Reshaping the educational landscape: During and after the COVID19 pandemic, *Иновације у настави*, XXXIV/4, Београд: Универзитет у Београду, Учитељски факултет, 36–50.

Бранковић и др. (2005): Д. Бранковић и др., *Иновације у универзитетској настави*, Бања Лука: Филозофски факултет.

Ванг, Ли (2022): Y. Wang, Y. Li, Physical activity and mental health in sports university students during the COVID-19 school confinement in Shanghai, *Front Public Health*, 10: 977072, doi: [10.3389/fpubh.2022.977072](https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.977072). PMID: 36304249; PMCID: PMC9595595.

Вучетић, Васојевић, Кирин (2020): И. Вучетић, Н. Васојевић, С. Кирин, Мишљење ученика средњих школа у Србији о предностима онлајн-учења током пандемије Covid-19, *На настава и васпитање*, 69(3), Београд: Педагошко друштво Србије и

Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 345–359.

Димитријевић, Голубовић-Илић, Станојевић (2021): М. М. Димитријевић, И. Б. Голубовић-Илић, В. М. Станојевић, Неки аспекти реализације универзитетске наставе на даљину за време пандемије, *Узданица*, XVIII/2, Јагодина: Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука, 169–186.

Ђорђевић, Цвијетић, Дамјановић (2021): Д. М. Ђорђевић, М. М. Цвијетић, Р. Д. Дамјановић, Искуства учитеља и наставника током реализације наставе на даљину услед пандемије вируса корона (COVID-19), *Иновације у настави*, XXXIV/2, Београд: Универзитет у Београду, Учитељски факултет, 86–103.

Елис, Стедмен, Мао (2020): V. Ellis, S. Steadman, Q. Mao, Come to a screeching halt: Can change in teacher education during the COVID-19 pandemic be seen as innovation? *European Journal of Teacher Education*, Volume 43(4), 559–572, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02619768.2020.1821186>

Јевремов, Лунгулов, Динић (2016): Т. Д. Јевремов, Б. С. Лунгулов, Б. М. Динић, Задовољство студената квалитетом наставе – ефекти године студија и академског достигнућа, *Настава и васпитање*, 65(3), Београд: Педагошко друштво Србије и Универзитет у Београду, Филозофски факултет – Институт за педагогију и андрагогију, 491–508.

Карлсон, Вилсон, Балтазар, Думан, Пелтола, Тоивиаинен, Сарикалио (2021): E. Carlson, J. Wilson, M. Baltazar, D. Duman, H.-R. Peltola, P. Toiviainen, S. Saarikallio, The Role of Music in Everyday Life During the First Wave of the Coronavirus Pandemic: A Mixed-Methods Exploratory Study, *Frontiers in Psychology*, Jyväskylä, Finland: University of Jyväskylä, Department of Music, Arts and Culture Studies, Centre for Interdisciplinary Music Research, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647756>.

Кери (2011): Т. Kerry, *Cross-Curricular Teaching in the Primary School: Planning and Facilitating Imaginative Lessons*, London: Routledge.

Копас-Вукашиновић, Михајловић, Миљковић (2021): Е. М. Копас-Вукашиновић, А. М. Михајловић, А. С. Миљковић, Ставови студената о квалитету наставе на даљину, *Узданица*, XVIII/2, Јагодина: Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука, 19–33.

Милић, Младеновић, Спасић (2020): I. M. Milić, J. M. Mladenović, J. Lj. Spasić, Competencies for Creating an Integrated Approach in the Educational Process of Preschool Student Teachers, *Proceedings of the International Conference – Professional competences for the teaching in the 21st century*, Jagodina: University of Kragujevac, Faculty of Education, 113–128.

Минс, Неислер (2020): B. Means, J. Neisler, *Suddenly Online: A National Survey of Undergraduates During the COVID-19 Pandemic*, San Mateo, CA: Digital Promise, <https://eric.ed.gov/?id=ED610781>

Сепулведа-Ескобар, Морисон (2020): P. Sepulveda-Escobar, A. Morrison, Online teaching placement during the COVID-19 pandemic in Chile: challenges and opportunities, *European Journal of Teacher Education*, Volume 43(4), 587–607, <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1820981>

Стаматовић, Милошевић (2017): Ј. Стаматовић, А. Милошевић, Место и реализација васпитних програма у савременој школи, *Зборник радова Педагошког факултета у Ужичу*, 20(19), Ужице: Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет, 9–20.

УНЕСКО (2020): UNESCO, *OER Recommendation*, Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University, https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2020/05/Guidance-on-OpenEducational-Practices-during-School-Closures-English-Version-V1_0.pdf.

УН (2020): United Nations, *Education during COVID-19 and beyond*, UN Executive Office of the Secretary-General (EOSG) Policy Briefs and Papers, doi: <https://doi.org/10.18356/21e7d903-en>.

Хуанг, Ли, Тлили, Књазева, Чанг, Жанг, Бургос, Цемни, Жанг, Жуанг, Холотеску (2020): R. Huang, D. Liu, A. Tlili, S. Knyazeva, T. W. Chang, X. Zhang, D. Burgos, M. Jemni, M. Zhang, R. Zhuang, C. Holotescu, *Guidance on Open Educational Practices during School Closures: Utilizing OER under COVID-19 Pandemic*, UNESCO.

Sandra R. Milanović

Ivana M. Milić

University of Kragujevac

Faculty of Education in Jagodina

Department of Didactics and Methodology

CHALLENGES OF THE ONLINE ENVIRONMENT IN THE TEACHING OF PHYSICAL AND MUSIC EDUCATION

Summary: The paper presents changes in the university education system which occurred during the COVID-19 pandemic. Special attention is given to the planning, organization and realization of certain teaching contents and activities of two different subjects, Methodology of Teaching Music and Methodology of Teaching Physical Education in the university education system. With the aim of a successful transfer of knowledge in current social circumstances, the transition to online or combined teaching was a challenge both for university professors of the mentioned subjects and for students. An important aspect in raising the quality of university teaching is the timely identification and analysis of emerging problems, and the determination of guidelines for innovating the teaching process in order to overcome crises.

Therefore, the paper focused on investigating the quality of online teaching during the COVID-19 pandemic, with the aim of determining the views of students of the Faculty of Education in Jagodina on the quality of online teaching. The results of the research confirmed that through online teaching, students are sufficiently trained for their future profession, as well as that platforms and tools used in teaching made work easier both for students and professors, and provided a faster feedback.

The main goals of the research were to review the shortcomings and highlight the advantages of online teaching. In addition, through this research new ways of implementing online teaching as a model of a modern university education system were presented, in the context of the development of digital competencies of all the participants.

Keywords: online teaching, COVID-19 pandemic, Physical education, Music education, quality of university teaching.